

ВОЛОДИМИР СЕМЕНОВИЧ КОРОЛЮК
(до 75-річчя від дня народження)

19 серпня виповнилось 75 років видатному українському вченому в галузі теорії ймовірностей, математичної статистики та кібернетики академіку НАН України Володимирі Семеновичу Королюку.

Народився В. С. Королук в Києві, тут одержав середню освіту. Перебуваючи на військовій службі, заочно закінчив перші два курси Харківського університету, а з 1947 р. продовжив навчання в Київському університеті ім. Т. Шевченка, який закінчив у 1950 р.. Наукові інтереси майбутнього вченого формувались під впливом академіка Б. В. Гнеденка. Під його керівництвом В. С. Королук у своїй дипломній роботі уточнив опис областей притягання стійких законів розподілів і обґрунтував умови притягання в термінах характеристичних функцій. В 1951 р. він вступив до аспірантури при Інституті математики АН України, а через рік, у зв'язку з тривалим зарубіжним відрядженням наукового керівника Б. В. Гнеденка, продовжив навчання в аспірантурі при Московському державному університеті, де слухав лекції А. М. Колмогорова, О. Я. Хінчина, О. А. Ляпунова.

Багатогранна наукова діяльність В. С. Королока розпочалася з дослідження непараметричних задач математичної статистики та асимптотичного аналізу граничних задач для випадкових блукань. В 1954 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему: „О критериях согласия А. Н. Колмогорова и Н. В. Смирнова”. Під впливом О. Я. Хінчина освоює нові методи в теорії систем обслуговування і застосовує їх до доведення теореми про рівність інтенсивності стаціонарного потоку та його параметра.

Ідеї О. А. Ляпунова з програмування В. С. Королюк активно розвиває й пропагує серед студентської молоді Київського університету. З 1954 р. він постійно працює в Інституті математики АН України спочатку молодшим науковим співробітником, з 1956 р. — старшим науковим співробітником, а з 1960 р. очолює відділ теорії ймовірностей та математичної статистики і продовжує дослідження граничних задач теорії ймовірностей. В 1963 р. захистив докторську дисертацію „Асимптотический анализ в граничных задачах случайных блужданий”.

З 1966 до 1988 р. В. С. Королюк — заступник директора Інституту математики АН України. В 1967 р. обраний членом-кореспондентом, а в 1976 р. — академіком АН УРСР.

Розпочаті в 60-х роках дослідження граничних задач в аспекті асимптотичного аналізу В. С. Королюк продовжує з своїми учнями (Д. В. Гусаком, М. С. Братійчуком та ін.) з застосуванням факторизаційних тотожностей в схемі випадкових блукань і розвиває метод потенціалу для напівнеперервних випадкових блукань та процесів з незалежними приростами. Результати цих досліджень викладені в його монографії „Граничные задачи сложных пуассоновских процессов” (1975 р.), відзначеній премією ім. М. М. Крилова за 1976 р., та в монографії „Граничные задачи для случайных блужданий” (співавтори М. С. Братійчук, Б. Пірджанов, 1987 р.).

В. С. Королюк, один із перших вчених на Україні, оцінив теоретичне та прикладне значення напівмарковських процесів, привернув увагу своїх учнів до їх дослідження та застосування. Результати досліджень цієї тематики започаткували новий напрямок — теорію асимптотичного фазового укрупнення та усереднення випадкових процесів і підсумовані в монографіях В. С. Королюка та А. Ф. Турбіна „Полумарковские процессы и их приложения” (1976 р.), „Математические основы фазового укрупнения” (1978 р.) та методичному посібнику „Фазовое укрупнение сложных систем” (1978 р.). Друга з них перекладена англійською мовою.

В кінці 70-х років В. С. Королюк поновлює дослідження задач математичної статистики і разом з Ю. В. Боровських займається проблемою наближення розподілів. На основі створеної ними теорії випадкових перманентів розвинуто новий підхід до теорії симетричних U -статистик та порядкових статистик. Результати з цієї тематики опубліковані в їх монографіях „Аналитические проблемы асимптотики вероятностных распределений” (1981 р.), „Асимптотический анализ распределений статистик” (1984 р.), „Мартингальная аппроксимация” (1988 р.), „Теория U -статистик” (1989 р.), „Случайные перманенты” (1993 р.); останні три з них перевидані англійською мовою.

У 80-х роках В. С. Королюк започаткував ще один новий напрямок — асимптотичний аналіз випадкових еволюцій. Результати досліджень з цього напрямку розвинені і підсумовані в монографіях „Стохастичні моделі систем” (1989 р.) та „Полумарковские случайные эволюции” (1992 р.) (у співавторстві з А. В. Свіщуком), перевиданих англійською мовою.

Плідну наукову роботу вчений поєднує з педагогічною та науково-організаційною діяльністю. З 1954 р. він читає лекції з теорії програмування, теорії ймовірностей та випадкових процесів, математичної статистики в Київському університеті на механіко-математичному факультеті. За його редакцією в 1978 р. вийшов у світ „Справочник по теории вероятностей и математической статистике”, який неодноразово перевидавався різними мовами. В складі відомих спеціалістів він удостоєний Державної премії УРСР за 1978 р. за створення „Энциклопедии кибернетики”. Крім того, В. С. Королюк удостоєний премії В. М. Глушкова (1988 р.) та премії М. М. Боголюбова (1995 р.). В 1998 р. В. С. Королюку присвоєно почесне звання „Заслуженный діяч науки і техніки України”.

Під його керівництвом більше 40 чоловік захистили кандидатські дисертації, близько 20 — докторські.

Математична спадщина В. С. Королюка охоплює понад 300 статей та 30 монографій, більшість з яких перевидані іноземними мовами.

У свої 75 років В. С. Королюк продовжує активну наукову, педагогічну й організаційну діяльність, постійно живе у творчих пошуках і планах. Дослідну роботу поєднує з читанням лекцій і доповідями на різних міжнародних конференціях і в наукових центрах Італії, Іспанії, Голландії, Німеччини, Франції, Швейцарії, Швеції та інших, бере активну участь у організації та проведенні міжнародних наукових конференцій. Він — член редколегій „Українського математичного журналу”, журналів „Кибернетика и системный анализ”, „Applied Stochastic Models and Data Analysis”.

Щиро вітаємо Володимира Семеновича з ювілеєм і зичимо йому міцного здоров'я, щастя, творчого натхнення та нових плідних успіхів на благо України.

*А. М. Самойленко, А. В. Скороход, І. М. Коваленко,
М. Й. Ядренко, Д. В. Гусак*